

Kipke Tamás **Meg akartam szökni...**

Ha valahová nem akartam kerülni, hát az az esztergomi ferences kollégium volt. Tizennégy éves voltam, határozott pályaképpel és céltudatossággal: olimpiai bajnok akartam lenni. Akkoriban elég jól ment az úszás, az ország legjobbjai közé tartoztam a korcsoportomban, helyem volt Budapesten, a margitszigeti kollégiumban, ahol a szomszédos sportuszodában készülhettem volna a nagy terv megvalósítására. E helyett 1966 szeptemberének első estjén a frankás ebédlőben álltam a hosszú faasztal mellett, néztem a háromszáz idegen ábrázatot, a felsőbb évesek vigyorogtak, meg huhogtak, a leendő osztálytársak pedig megszeppenve néztek ki a fejükből, „Úristen, mit keresek én itt...!”, és úgy éreztem, mindennek vége.

Erős akaratú, céltudatos ember volt az apám, akinek ugyancsak határozott pályaképe volt velem kapcsolatosan, és ennek érvényt is szerzett. Világosan megmondta: nem leszek olimpiai bajnok, mert ugyan van valamennyi tehetségem, de hiányoznak belőlem azok a képességek, amelyek elengedhetetlenül szükségesek ahhoz, hogy igazán komoly eredményeket érjek el bármiben is. Ha valahol, talán itt megszerezhetem azokat... Rendkívüli kedvezményben volt részem, mindennap kora reggel és késő délután is kijárhattam edzésre a városi fedett uszodába, közben meg keményen tanulni is kellett, mert a kedvezménynek ez volt az ára, az első évet 4,9-es átlaggal osztályelsőként zártam, de az úszó eredmények kezdtek elmaradozni. Ha lett volna bennem elegendő kurázi és küzdeni tudás, alighanem megszöktem volna. De igaza volt apának, sok minden hiányzott belőlem...

Hogy végül is nem szöktem meg – hová is szökhettem volna? –, annak azért más oka is volt. Legnagyobb megdöbbenésemre kezdtem magam nem annyira rosszul érezni. Aztán végül, alig négy évvel később nem is igen akaróztam elmennem innen, de akkor már tudtam, hogy most ez jelentené a szökést.

*

Amit Esztergomban tanultam, az jelenti az alapját az életemnek – ezt nyugodtan le merem írni, már csak azért is, mert ebben a városban éltem majdnem születésemtől fogva. De életem alakulásában tényleg rengeteget köszönhetek a gimnáziumnak és a kollégiumnak. Az értékvilágot, a hivatásomat és a barátaimat.

Ezek között a falak között nemcsak tantárgyakat tanultunk, de még azokon belül is elsősorban azt, ami az életünk során leginkább a hasznunkra lehet. A matematikától a történelmen, az értő olvasáson át a napi rendszeres testmozgásig, a reggeli imától az esti lelkiismeret-vizsgálatig.

Itt tanultam, hogy az ember legfontosabb tudása abban áll, hogy fáradhatatlanul keresi a választ (vagy akár fáradtan, merthogy akkor erre még inkább szüksége van) arra a három létkérdésre, hogy *Ki vagyok? Honnan jövök? Hová megyek?* Itt tanultam meg, hogy az elém emelkedő korlátok nem feltétlen akadályai, olykor inkább útjelzői a szabadságnak; hogy Babits fontos mondata még megfordítva is igaz: a fal zár, de véd is – amiről többször meg is győződhattunk. Ahogy meggyőződhattunk „embertelenül szigorú” tanáraink emberségéről; megtanultunk küzdeni az igazságért, és elviselni az éppen megváltoztathatatlan igazságtalanságot. Megtanultuk, hogy az ember életének irányfényei csak a nem változó állócsillagok lehetnek, de félszemmel a földet kell néznünk. És megtanultunk még ezer mindent: matematikaprofesszorral lett barátom például a matematika alapjait, a rádió karnagya a zenét. Néhányan, akik leginkább az irodalom iránt érdeklődtek, a szerda esti „szeánszokon” Teodóz atya szobájában olvasni tanultunk, és – akik az ő biztatására-bátorítására később ezt választottuk kenyérkereső mesterségként – talán sikerült megtanultunk valamennyire írni is.

*

Nem könnyű pontosan meghatározni, mi mikor és hogyan kezdődik az ember életében. Munkakönyvem tanúsága szerint 1973. március elsején kerültem újságíró-gyakornokként az Új Ember szerkesztőségébe. De ezt megelőzően már másfél év óta jelentek meg ott kisebb írásaim. Érettségi után egy pesti műszaki főiskolára kerültem – 1970 nyarán halvány remény sem volt arra kis hazánkban, hogy egy egyházi iskolából valaki csak úgy bekerülhessen az egyetem bölcsészkarára, ahová szerettem volna. Merthogy író szerettem volna lenni. Apám azt javasolta, szerezzek egy „rendes” diplomát, aztán a megélhetést biztosító munka mellett, ha akarok és tudok, hát írjak. És egyszer talán még a bölcsészkarra is sor kerülhet...

Elindultam, immár másodszor, az apám által kijelölt úton, de elkezdtem járni a magamért is. Számos folyóirathoz, újsághoz küldtem el kezdeti próbálkozásaimat, a legtöbb helyről válasz sem érkezett, vagy egy tómondatos elutasítás. Az Új Embertől ezzel szemben Vasadi Péter költő és újságíró komoly, elemző levélben tudatta velem, miért nem közli beküldött írásaimat. És azzal zárta sorait, hogy alkalomadtán keressem fel őt a szerkesztőségben. Nagyon nehéz volt kivárnom az illendőnek vélt két hetet. Végül találkoztunk, és akkor mintha eldőlt volna a sorsom. Megbízásokat kaptam tőle, kritikákat és tanácsokat. Idővel bemutatott Magyar Ferenc felelős szerkesztőnek, aki akkoriban kezdte megfiatalítani a lap szerkesztőségét: ő arra biztatott, fejezzem be a főiskolát, és ha errefelé venném az utamat, hát jöjjenek. A műszaki tanulmányokba beletört a bicskám, így korábban érkeztem, mint vártak, de én úgy éreztem, a kocka el van vetve.

*

Akkoriban hatvanezer példányban jelent meg az Új Ember – és mindössze négy oldalon. Hozzá kell tennem: a felső korlátot nem az olvasói igények, hanem a kormány Tájékoztatási Hivatala, illetve az egyház(ak) rövid pórázon tartásának feladatát ellátó Állami Egyházügyi Hivatal határozta meg. Külön kegynek számított például, ha karácsonyra dupla szám jelenhetett meg. Főnökünk óva intett minket attól, hogy fejjel rohanjunk a falnak, de azt is megtanulhattuk tőle, hogy az újságíró számára nem az a kérdés, hogy *mit nem lehet* megírni, hanem az, hogy *amit nem, azt mégis hogyan*. Munkatársaitól elvárta, hogy képesek legyenek – az adott körülmények között megjelentethető írásokban – megírni azt, amit valóban érdemes megírni.

A nyolcvanas évek legelején az Új Ember az elsők között kezdett írni a határon túli magyarokról. Abban a szerencsében volt részem, hogy rengeteget utazhattam a Felvidékre és Erdélybe, nagyszerű embereket, döbbenetes sorsokat és élethelyzeteket ismerhettem meg. Időközben idehaza is belepillanthattam az emberek mindennapi valóságos életébe. Tőlük tanultam meg, hogy „annak kell örülni, aminek lehet”, és újságírói ars poeticámat is egy vidéki plébános fogalmazta meg számomra. Azt kérdeztem tőle, milyen katolikus újságot szeretnének. Ő azt válaszolta: „hitelt érdemlő tudósításokat szeretnénk olvasni arról, hogy az élet élhető”.

Erre törekedtem az utóbbi huszonnégy évben is, amikor már nemcsak újságíróként, hanem elsősorban lapszerkesztőként dolgoztam. Amikor három éve elértem a nyugdíjkorhatárt, csak ettől a munkától váltam meg. Azóta is rendszeresen írok a *Keresztény Élet*be, és hetente elhangzik egy-egy jegyzetem a Katolikus Rádióban. A publicisztikák a véleményformálásban próbálnák segíteni az olvasókat-hallgatókat. Mondhatnám, gondolkodási mintákat adnak. Ne legyen félreértés, nem azt akarom mondani, hogy „így kell gondolkodni”, ennél sokkal kevesebbet, de többet is. Csak annyit, hogy „így kell – gondolkodni”. Ha valaki az én írásom segítségével jut el a saját gondolatára, már nem dolgoztam hiába.

*

Az újságírás és lapszerkesztés robotja mellett nem sok idő és energia maradt a szépirodalomra – néhány kötet –, de Pilinszky János (akit éveken át „kollégaként” is tisztelhettem az Új Embernél) azt vallotta, „nem az a fontos, hányat csap a madár a szárnyával, hanem az, hogy íveljen”. Hogy meddig tart az ív, nem tudom, de abban bizonyos vagyok, hogy ha van még szépírói feladatom az életben, az elől úgyse tudnék megszökni.